

Länsstyrelsen i Jönköpings län

Vård enligt LVU i Jönköpings län 2002

Länsstyrelsen i Jönköpings län

■ Vård enligt LVU i Jönköpings län 2002

Titel	Vård enligt LVU i Jönköpings län 2002
Författare	Iris Dovrén Råsbrant
Beställningsadress	Länsstyrelsen i Jönköpings län, Sociala avdelningen, 551 86 Jönköping Telefon 036-39 51 23
Webbplats	www.f.lst.se
Kontaktperson	Ethel Werning, Länsstyrelsen i Jönköpings län, Direkttelefon 036-39 51 23, e-post ethel.werning@f.lst.se
Meddelande	Nr. 2003:48
ISSN	1101-9425
ISRN	LSTY-F-M—03/48--SE
Referens	Iris Dovrén Råsbrant, Sociala avdelningen, December 2003
Upplaga	50 ex.
Tryckt på Länsstyrelsen, Jönköping 2003	

Förord

Vid sidan av vårdnadshavarna har socialnämnden ett särskilt ansvar för barn och ungdomar. Nämnden kan som regel i frivilliga former inom socialtjänsten ge föräldrar och barn det stöd och den hjälp som de behöver. Om ett barn är i behov av samhällets bistånd men föräldrarnas och i vissa fall den unges medverkan inte kan erhållas, kompletterar lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU)

Länsstyrelsen har gjort en sammanställning över de barn och ungdomar som under 2002 var föremål för omedelbart omhändertagande och/eller ansökan om vård enligt (LVU). Sammanställningen redovisas i denna rapport.

Iris Dovrén Råsbrant
Socialdirektör

Ethel Werning
Assistent

Innehållsförteckning

Sammanfattning	5
Bakgrund	6
Föräldraansvar	6
Socialnämndens ansvar för barn och ungdom	6
Vård enligt LVU	6
 Antal barn och ungdomar som varit föremål för omedelbart omhändertagande och/eller ansökan om vård enligt LVU	 7
<i>Tabell 1:</i> Barn och ungdomar som varit föremål för omedelbart omhändertagande och/eller ansökan om beredande av vård fördelade efter kön och indikation	7
<i>Tabell 2:</i> Antal aktuella barn per familj i miljöärendena	7
<i>Tabell 3:</i> Födelseår på de barn och ungdomar som varit föremål för omedelbart omhändertagande och/eller ansökan om vård fördelade efter indikation	8
 Omedelbart omhändertagande	 8
<i>Tabell 4:</i> Antal omedelbart omhändertagna barn och ungdomar fördelade efter kön och indikation	8
<i>Tabell 5:</i> Antal barn och ungdomar som omhändertagits omedelbart fördelade efter kommun och indikation	9
<i>Tabell 6:</i> Antal omedelbara omhändertaganden som beslutats i domstol fördelade efter indikation	9
 Vårdansökan	 10
<i>Tabell 7:</i> Ansökan om beredande av vård fördelade efter kommun och indikation	10
 Beslut i länsrätten	 11
<i>Tabell 8:</i> Avslag av länsrätten på vårdansökan fördelade efter kommun och indikation	11
 Överklagade beslut	 11
<i>Tabell 9:</i> Beslut som överklagats till kammarrätten	11
 Länsstyrelsens kommentarer	 12

Sammanfattning

Under 2002 var sammanlagt 67 (47) barn och ungdomar i länet föremål för beslut i Länsrätten om omedelbart omhändertagande eller vård enligt Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). De 40 barn som var aktuella i miljöärendena kom från sammanlagt 29 familjer.

Omedelbara omhändertaganden

Antalet barn och ungdomar som blev **omedelbart omhändertagna** uppgick till 55 (33), varav 32 på grund av brister i hemmiljön och 23 på grund av eget beteende. Länsrätten fastställde omhändertagandena i 29 miljöfall och 23 beteendefall.

I fyra kommuner, Eksjö, Gnosjö, Sävsjö och Vaggeryd, gjordes inga omedelbara omhändertaganden.

Ansökan om beredande av vård

Antalet barn och ungdomar som var **föremål för ansökan** om beredande av vård uppgick till 54 (39), varav 28 miljöfall och 26 beteendefall.

Länsrätten avslog vårdansökan i fem miljöärenden och tre beteendeärenden. Avslagen utgjorde 18 % av samtliga ansökningar i miljöärenden och 12 % av samtliga ansökningar i beteendeärenden.

Länsrätten beslutade att 43 barn och ungdomar skulle bli föremål för vård enligt LVU.

I fyra kommuner, Eksjö, Gnosjö, Sävsjö och Vaggeryd, gjordes ingen ansökan om beredande av vård.

Överklaganden

23 domar överklagades till kammarrätten. 21 av dessa ärenden överklagades av den enskilde, varav nio (åtta miljö- och ett beteendeärende) gällde beslut om omedelbart omhändertagande. Ett av ärendena, som överklagades av en enskild, ändrades i kammarrätten så att länsrättens dom om LVU-vård upphävdes. Socialnämnden i en kommun överklagade ett beslut om att ett omedelbart omhändertagande (beteende) skulle upphöra och en dom (miljö) om LVU-vård som inte bifölls i Länsrätten. Kammarrätten ändrade inte i något av fallen länsrättens beslut/dom.

Sammanlagt erhöll 42 barn och ungdomar slutligt **vård enligt LVU**, jämfört med 29 för år 2001 - en ökning med 45

Bakgrund

Föräldraansvaret

I 6 kap föräldrabalken (FB) ges de grundläggande bestämmelserna till skydd för barn. I 1 § föreskrivs att barn har rätt till omvårdnad, trygghet och en god fostran. Barn ska behandlas med aktning för sin person och egenart och får inte utsättas för kroppslig bestraffning eller annan kränkande behandling. Vårnaden ankommer enligt 2 § i första hand på föräldrarna eller särskilt förordnad förmyndare.

Socialnämndens ansvar för barn och ungdom

Vid sidan av vårdnadshavarna har socialnämnden ett särskilt ansvar för barn och ungdom. Socialtjänstlagen har kompletterats med en bestämmelse om att ”när åtgärder rör barn skall särskilt beaktas vad hänsynen till barnets bästa kräver”. Denna bestämmelse svarar mot innehållet i artikel 3 i barnkonventionen. I 5 kap. 1 § socialtjänstlagen (SoL) föreskrivs att socialnämnden ska verka för att barn och ungdomar växer upp under trygga och goda förhållanden och att nämnden ska sörja för att barn och ungdom som riskerar en ogynnsam utveckling får det skydd och stöd som de behöver och, om hänsynen till den unges bästa kräver det, vård och fostran utanför det egna hemmet.

Vård enligt LVU

Socialnämnden kan som regel i frivilliga former inom socialtjänsten ge föräldrar och barn det stöd och den hjälp som de behöver. Om ett barn är i behov av samhällets bistånd men föräldrarnas och i vissa fall den unges medverkan inte kan erhållas, kompletterar LVU. Denna lag ska tillämpas först när det inte går att få samtycke till den vård som är nödvändig.

LVU kan dock bli tillämplig även om det finns ett formellt samtycke. Har nämnden grundad anledning att anta att föräldrarnas samtycke inte är allvarligt menat eller det finns skäl att tro att den unge själv inte kommer att medverka till den vård som han har förklarat sig införstådd med, kan vård enligt LVU komma ifråga.

Vård med stöd av LVU kan bli aktuell i två huvudfall, dels när brister i omsorgen eller något annat förhållande i hemmet medför en påtaglig risk för att den unges hälsa eller utveckling skadas (de s.k. miljöfallen 2 §), dels när den unge utsätter sig för en sådan risk genom missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller något annat socialt nedbrytande beteende (de s.k. beteendefallen 3 §).

Antal barn och ungdomar som varit föremål för omedelbart omhändertagande och/eller ansökan om vård enligt LVU

Underlaget för statistiken har hämtats från länsrätts- och kammarrättsdomar som Länsstyrelsen haft tillgång till. I materialet ingår de ärenden angående omedelbart omhändertagande och beredande av vård som varit föremål för avgörande av Länsrätten i Jönköpings län under 2002.

Sammanlagt har 67 barn och ungdomar varit föremål för omedelbart omhändertagande eller beslut om vård enligt LVU. Beträffande en ungdom åberopades både miljö- och beteendeindikationer. För att ungdomen inte ska räknas två gånger har ärendet redovisats som miljöärende.

Siffrorna inom parentes i tabellerna avser uppgifter för 2001.

Tabell 1: Barn och ungdomar som varit föremål för omedelbart omhändertagande och/eller ansökan om beredande av vård fördelade efter kön och indikation

	Miljö	Beteende
Pojkar	20 (17)	15 (11)
Flickor	24 (9)	12 (10)
Summa	44 (26)	27 (21)

Antalet barn och ungdomar som varit föremål för LVU-åtgärder har ökat kraftigt jämfört med föregående år. I synnerhet när det gäller omhändertagande enligt 2 § LVU (miljöfallen) har ökningen varit stor. Fyra barn (tre flickor och 1 pojke) är medräknade två gånger. Dessa barn blev omedelbart omhändertagna (miljö) vid två tillfällen, både i februari och i november 2002.

Tabell 2: Antal aktuella barn per familj i miljöärendena

Antal familjer	Antal barn
22	1
5	2
2	4

De 40 barnen i miljöärendena kom från sammanlagt 29 familjer.

Tabell 3: Födelseår på de barn och ungdomar som varit föremål för omedelbart omhändertagande och/eller ansökan om vård fördelade efter indikation

Födelseår	Miljö	Beteende
1982		1
1983		6
1984	1	2
1985	1	4
1986	1	6
1987	4	3
1988	1	5
1989	2	
1990	1	
1991	1	
1992	3	
1993	1	
1994	2	
1995	1	
1996	2	
1997	1	
1998	7	
1999		
2000	2	
2001	5	
2002	4	
Summa	40	27

En ungdom född 1984 är omhändertagen enligt både 2 och 3 §§ LVU och redovisas endast under miljöärenden.

Omedelbart omhändertagande

Enligt 6 § LVU kan socialnämnden omhänderta den unge i avvaktan på att länsrätten prövar fråga om vård med stöd av lagen. Bestämmelsen kan tillämpas om det finns ett omedelbart behov av vård eller det av utredningsskäl behövs ett omedelbart omhändertagande.

Tabell 4: Antal omedelbart omhändertagna barn och ungdomar fördelade efter kön och indikation

Kön	Miljö	Beteende
Pojkar	13 (11)	13 (10)
Flickor	19 (4)	10 (8)
Summa	32 (15)	23 (18)

Sammanlagt var 55 (33) barn omedelbart omhändertagna någon gång under 2002.

Tabell 5: Antal barn och ungdomar som omhändertagits omedelbart fördelade efter kommun och indikation

Kommun	Miljö	Beteende
Aneby	2 (3)	1 (0)
Eksjö	0 (0)	0 (2)
Gislaved	4 (1)	0 (1)
Gnosjö	0 (0)	0 (0)
Habo	0 (0)	1 (0)
Jönköping Centrum	2 (3)	5 (2)
Jönköping Söder	4 (0)	2 (4)
Jönköping Väster	5 (3)	4 (2)
Jönköping Öster	1 (3)	5 (0)
Mullsjö	6 (0)	0 (0)
Nässjö	5 (1)	1 (4)
Sävsjö	0 (0)	0 (0)
Tranås	1 (0)	0 (1)
Vaggeryd	0 (0)	0 (0)
Vetlanda	1 (0)	1 (0)
Värnamo	1 (1)	3 (2)
Summa	32 (15)	23 (18)

Sammanlagt har 55 barn och ungdomar varit föremål för omedelbart omhändertagande varav 32 på grund av brister i hemmiljön och 23 på grund av eget beteende. I Jönköping Väster har en ungdom omhändertagits både enligt miljö- och beteendindikationerna men är medtagen endast under miljöindikation. I Mullsjö kommun har fyra barn i samma familj omhändertagits omedelbart vid två tillfällen men är medräknade endast en gång.

I Eksjö, Gnosjö, Sävsjö och Vaggeryds kommuner blev inga barn eller ungdomar föremål för omedelbart omhändertagande.

Tabell 6: Antal omedelbara omhändertaganden som beslutats i domstol fördelade efter indikation

	Miljö	Beteende
Fastställda av LR	29 (13)	23 (16)
Upphävda av LR	6 (2)	0 (2)
Summa	35 (15)	23 (18)

Fyra syskon var omedelbart omhändertagna vid två tillfällen och är medräknade två gånger.

Länsrätten upphävde fyra omedelbara omhändertaganden i miljöärenden. Efter att socialnämnd beslutat att två fastställda omedelbara omhändertaganden skulle upphöra avskrev länsrätten ärendena.

Av de 52 omedelbara omhändertaganden som fastställts av länsrätten gjordes vårdansökan i 41 ärenden.

Vårdansökan

Tabell 7: Ansökan om beredande av vård fördelade efter kommun och indikation

Kommun	Miljö	Beteende
Aneby	3 (4)	1 (0)
Eksjö	0 (0)	0 (3)
Gislaved	4 (1)	0 (1)
Gnosjö	0 (0)	0 (0)
Habo	0 (0)	1 (0)
Jönköping Centrum	3 (3)	5 (3)
Jönköping Söder	2 (5)	4 (4)
Jönköping Väster	3 (2)	4 (0)
Jönköping Öster	1 (0)	5 (0)
Mullsjö	5 (0)	0 (0)
Nässjö	4 (3)	1 (3)
Sävsjö	0 (2)	0 (0)
Tranås	2 (0)	1 (1)
Vaggeryd	0 (0)	0 (0)
Vetlanda	0 (1)	2 (1)
Värnamo	1 (0)	2 (2)
Summa	28 (21)	26 (18)

Sammanlagt gjordes vårdansökan för 54 (39) barn och ungdomar, varav 28 miljöfall och 26 beteendefall. I ett ärende gjordes ansökan både på miljö- och beteendeindikation men är endast medräknat som ett miljöärende. I Aneby ansökte kommunen om vård för en ungdom (beteende), men återtog sin ansökan och i Mullsjö ansökte kommunen om vård för fyra syskon (miljö), men ansökningarna återtogs, varför Länsrätten avskrev dessa fem ärenden. Antalet vårdansökningar ökade med 38 % jämfört med året innan.

I fyra kommuner, Eksjö, Gnosjö, Sävsjö och Vaggeryd, gjordes ingen ansökan om beredande av vård enligt LVU.

Beslut i länsrätten

Tabell 8: Avslag av länsrätten på vårdansökan fördelade efter kommun och indikation

Kommun	Miljö	Beteende
Jönköping Centrum	1	
Jönköping Söder		1
Jönköping Öster	1	1
Nässjö	2	
Vetlanda	1	1
Summa	5	3

Länsrätten avslog vårdansökan i fem miljöärenden och i tre beteendeärenden. Avslagen utgjorde 18 % av samtliga ansökningar i miljöärenden och 12 % av samtliga ansökningar i beteendeärenden.

Länsrätten beslutade om LVU-vård för 43 (27) barn och ungdomar, 19 på grund av brister i hemmiljön och 24 på grund av den unges eget beteende.

Överklagade beslut

Tabell 9: Beslut som överklagats till kammarrätten

	Ändring	Ej ändring
Miljö	1 (5)	17 (7)
Beteende	0 (0)	5 (0)
Summa	1 (5)	22 (7)

Sammantaget ansöktes om vård enligt LVU i 54 ärenden. Länsrätten beslutade om vård av 43 barn och ungdomar och avslog ansökan om vård i sex ärenden. Ansökan om vård gjordes dessutom av två kommuner rörande fem barn, men kommunerna tog tillbaka sina ansökningar och länsrätten avskrev ärendena.

23 domar överklagades till kammarrätten. 21 av dessa ärenden överklagades av den enskilde, varav nio (åtta miljö- och ett beteendeärende) gällde beslut om omedelbart omhändertagande. Ett av ärendena, som överklagades av en enskild, ändrades i kammarrätten så att länsrättens dom om LVU-vård upphävdes. Socialnämnden i en kommun överklagade ett beslut om att ett omedelbart omhändertagande (beteende) skulle upphöra och en dom (miljö) om LVU-vård som inte bifölls i Länsrätten. Kammarrät-

ten ändrade inte i något av fallen länsrättens beslut/dom. Således erhöll 42 (29) barn och ungdomar slutligt vård enligt LVU.

En kammarrättsdom överklagades av den enskilde till Regeringsrätten, som inte meddelade prövningstillstånd.

Länsstyrelsens kommentarer

Insatser inom socialtjänsten för barn och ungdomar ska i första hand ges i frivilliga former med stöd av socialtjänstlagen. Först när detta inte är möjligt kan LVU bli tillämplig. LVU är en kompletterande skyddslag för barn och unga och reglerar förutsättningarna för att tvångsvis vårda eller skydda den unge. LVU:s tillämpning är knuten till att den unge har ett vård- eller skyddsbehov, som inte kan tillgodoses med frivilliga lösningar.

I de 54 ärenden där ansökan om beredande av vård enligt LVU gjordes, hade 39 av barnen och ungdomarna, 72 %, varit omedelbart omhändertagna.

Det är heller inte ovanligt att barn och ungdomar blir omedelbart omhändertagna utan att det följs av en ansökan om LVU-vård. Totalt beslutades om 55 omedelbara omhändertaganden. Under de föregående sju åren har antalet pendlat mellan 31 och 44. Ökningen har varit störst bland miljöfallen, men även antalet ungdomar som omhändertas omedelbart på grund av eget beteende har ökat.

Förutsättningarna för omedelbart omhändertagande anges i 6 § LVU. Två förutsättningar krävs för beslut om ett omedelbart omhändertagande, dels ska det anses sannolikt att den unge behöver beredas vård med stöd av LVU, dels att rättens beslut om vård inte kan avvaktas. Skälen till att beslut inte kan avvaktas är att vårdbehovet är akut, den fortsatta utredningen kan allvarligt försvåras eller vidare åtgärder kan hindras.

Nästa tre av fyra barn och ungdomar för vilka ansökan om vård enligt LVU gjordes hade varit föremål för omedelbart omhändertagande. Kände kommunerna till dessa barn och ungdomar innan de blev aktuella för ett så allvarligt ingripande? Om de varit kända, vilka åtgärder hade vidtagits? Benägenheten hos aktuella myndigheter att göra anmälan enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen är också av betydelse i sammanhanget. Underlåtenhet att i tid göra anmälan till socialnämnden, kan innebära att när anmälan väl görs, är behovet av insatser akut, varför det är påkallat med ett omedelbart omhändertagande. Socialnämnden har en viktig roll när det gäller att informera om anmälningsskyldigheten i 14 kap 1 § socialtjänstlagen.

Antalet barn som erhållit tvångsvård under 2002 har ökat jämfört med föregående år, gäller såväl miljö- som beteendefall. Sammanlagt erhöll 42 (29) barn och ung-

domar slutligt vård enligt LVU, vilket är en ökning med 45 % jämfört med 2001. Det är det högsta antalet under de åtta år som Länsstyrelsen fört statistik. Antalet var dock ungefär detsamma 1995 (40) och 2000 (41). Det är inte ovanligt att det varierar betydligt mellan två år. Lägst antal barn bereddes vård enligt LVU 1997 (20).

Det är heller inte ovanligt att barn och ungdomar blir omedelbart omhändertagna utan att det följs av en ansökan om LVU-vård. Totalt beslutades om 55 omedelbara omhändertaganden. Under de föregående sju åren har antalet pendlat mellan 31 och 44. Ökningen har varit störst bland miljöfallen, men även antalet ungdomar som omhändertagits omedelbart på grund av eget beteende har ökat.

Omhändertagande av barn med tvång är en av de mest ingripande åtgärder som samhället kan vidtaga mot den enskildes vilja. Innan ett barn blir föremål för insatser enligt LVU ska frivilliga åtgärder erbjudas för att komma tillrätta med de aktuella problemen men sådana åtgärder kan avböjas av den enskilde.